



Klic TRIGLAVA

LETO X.

19. JANUARJA 1957.

ŠTEV. 205.

Zaradi številnih dopisov naših sodelavcev se je uredništvo odločilo, da jim to = pot posveti ves razpoložljivi prostor. Namesto uvodnika objavljamo članek g. Ivana Jenka, ki je bil namenjen za preteklo številko, a žal ni mogel biti objavljen zaradi pomanjkanja prostora. Z ozirom na to, da ni bila objavljena nobena nova izjava, ki bi potrdila ali zanikala, da bo prišlo do Titovega obiska Združenim Državam, so misli g. Jenka še vedno aktualne. Tudi če do tega obiska ne bo prišlo, je treba poudariti dejstvo, da so o tem resno razmišljali na obeh straneh Atlantika.

Urednik

* * * * *

Nekaj dni pred Božičem je ameriški državni tajnik g. Dulles izjavil, da s simpatijo proučuje možnost Titovega obiska v Združenih državah. Dasi končna odločitev glede tega še ni padla, ko to pišem, vendar pričakujejo v političnih krogih Washingtona, da bo kaj kmalu poslano formalno povabilo v Beograd. Tako je verjetno, da bo v zgodnji pomladi ali pa celo prej prišlo do sestanka med Titom in predsednikom g. Eisenhowerjem.

G. Dulles je obrazložil predvideni obisk kot priložnost, da v razgovorih zaznajo ali ugotovijo namere in smeri sovjetske politike, zlasti kar zadeva odnos do satelitskih držav. Pri tem je pripomnil, češ da so bili tudi njegovi razgovori na Brionih koristni, ker da mu je Titova analiza položaja kasneje pomagala, da je mogel lažje in hitreje oceniti nedavne dogodke v Vzhodni Evropi.

Cepprav nisem v načelu proti podobnim obiskom, v kolikor ti na en ali drug način pripomorejo k miselni dezorientaciji samih komunistov in v posledicah tudi lajšajo državljansko komunistično mōro, sem vendar mnenja, da predvideni obisk ne prihaaja o pravem času in da ne upošteva gotovih okoliščin. Utegne sicer držati, da bo Tito lahko iz prvega vira obrazložil ameriškim državnikom razpoloženje in trenja v sovjetskem vodstvu. (Kaj počne ameriška diplomacija?) Toda doslej ni stvar svobode čisto nič pridobila od tega, ker da je g. Dulles laže in hitreje ocenil nedavne dogodke v satelitskih državah, saj ni sprva Amerika ob predrevoluciji na Poljskem in revoluciji na Madžarskem sploh vedela, kaj naj stori.

Vsak obisk državnega poglavarja, zlasti še če gre za šefa komunističnega režima, je politično dejanje prvega razreda. V našem primeru bo ta obisk politično podprl Titov totalitarni režim. Bo pa seveda obenem po drugi strani zapeljivo va bilo ostalim rdečim poglavarjem v Vzhodni Evropi, če bodo hodili po Titovih stopinjah in se osamosvojili od Moskve.

Kot rečeno, nisem v načelu proti takim obiskom. Toda mislim, da je vrednoda jati takšno mogočno politično podporo le tedaj, če obiskovalec pristane na gotove politične koncesije. To velja tem bolj v jugoslovanskem primeru, ker je težko reči, da med vsemi vzhodnoevropskimi režimi jugoslovanski še vedno vodi, kar se tiče popuščanja totalitarnega pritiska nad lastnimi državljani. Mnenja sem, da so Poljaki v gotovih ozirih že prehiteli jugoslovanske tovariše. Zato bi se mi zdelo naravno, da bi Zpad politično in drugače podpiral predvsem tisti rdeči režim, ki bo šel najdlje v lajšanju jarma. Iz tega vidika je potem vseeno, v kateri točki bi moral Tito popustiti, da bi se spet postavil na čelo popuščanja; bistveno je, da bi moral načelovati. Toda zdaj pridemo do tega, da - relativno vzeto - uživajo Poljaki večjo svobodo govora in mišljenja kot Jugoslovani in da v Jugoslaviji prav v brk tej svobodi govora in mišljenja aretirajo in obsodijo Milovana Bjilaca - pa vendar ne gre ameriška politična podpora kakemu Cirankiewiczzu am =

ZAKONSKI PREPIRI MED TITOM IN MOSKVO

Ob pričkanju med Moskvo in Titom se je težko vzdržati škodoželjnega smeha. Ali bomo doživeli nov razkol? Mnogi bi radi vedeli odgovor na to vprašanje, a ni ti sam Tito niti Moskva si ne moreta biti na jasnem, kaj bo v njunih odnošajih prinesla bodočnost. Zapadni svet si ob tem postavlja še bolj resna vprašanja. Ali bo v SSSR spet prevladala struja odkrite in surove sile? Kako se bo razvil komunizem po sedanji krizi? V luči teh vprašanj postaja pričkanje med titovci in Sovjeti toliko bolj zanimivo. Danes že lahko raziščemo povode, ki so privedli do sedanjega stanja, ko se PRAVDA in BORBA vneto obdelujeta v besednem dvoboju.

Pri tem je pomembno, kako na obeh straneh pazijo, da ne bi pričkanje presešlo okvira družinskih preprirov. Naravnost se obdelujeta le časopisa. Posebno smešno je, ko BORBA z vso resnobo uči PRAVDO dostojnosti in čednega razpravljanja. PRAVDA pač uporablja način, ki je običajen v komunističnih časopisih. To je vse lepo in prav, kadar se zaganja v kapitalistične reakcionarje in tudi BORBI, kakor vsem drugim komunistom, ni pod častjo, da v takih primerih na debelo razmetava blato.

A kadar se gre za pretepe med komunisti, takrat si titovci predstavljajo, da se je treba klofutati s čistimi rokami. Z ogorčenjem, ki prihaja iz globine srca, prežetega s hinavsko dvojno mero pravičnosti, se pritožujejo, da PRAVDA potvarja Titove in Kardeljeve besede in da ni seznanila svoje bralce z dejstvi, da bi si sami lahko ustvarili svoje mnenje. To kaže grd prezir za socialistično zavest ljudi, ki že skoraj štirideset let žive pod komunizmom, pravi BORBA.

Veliki kanoni na obeh straneh se dvoboja izogibljejo. Centralni komite KP ČSR je bil edini na drugi strani, ki je formalno obsodil Titov govor v Puli. Poleg tega bevskažo Enver Hodža in njegovi v Albaniji; a ti so bili edini, ki jim je Tito nalašč stopil na rep, z izjemo Rakosija in Geroja, po katerih itak loputajo vsi komunisti, odkar sta izgubila oblast. A tako Tito kot Kardelj sta bila v svojih govorih kar se da obzirna. Kaže torej, da se tako na titovski kot na moskovski strani trudijo, da se medsebojni odnošaji ne bi poslabšali, a sami dogodki jih pehajo v nasprotstva.

Velik greh, ki sta ga Tito in Kardelj zagrešila proti Moskvi je dejstvo, da sta javno in glasno podvomila v pravilnost sovjetskih ukrepov. Na Madžarskem so se dvignile delovne množice; prva sovjetska intervencija je bila napaka in druga je bila neizbežno zlo, je rekel Tito. V Moskvi pa trobijo na vsa usta, da so sovjetske čete požrtvovalno priskočile na pomoč madžarskemu narodu, ko so ga klale črne reakcionarne bande. Zapadna poročila o resničnih dogodkih na Madžarskem je Moskovičanom lahko odpraviti kot zlobno propagando. A težko je odpraviti neprijetne izjave Tita, ki so ga komaj nedavno sami spet povzdignili za svetnika v komunistična nebesa.

Toda če pravim, da se na obeh straneh trudijo, da se odnošaji ne bi poslabšali, zakaj je Tito spustil od sebe govor v Puli, ki je moral razkačiti Sovjete, pa če je bil še tako obzirno sestavljen? Zakaj je Kardelj v skupščini še potresel in potlačil to zadevo s teoretično marksistično razlago madžarskih dogodkov? In zakaj so po drugi strani zaprli Djilasa, ki je tudi napadal sovjetsko intervencijo? Prebiranje jugoslovanskih časopisov ne kaže dokaj zadovoljivo razlago teh na videz nasprotujočih se pojavov.

Naključje se je nekajkrat ironično poigralo s titovskimi časopisi. Tisto jutro, ko je BORBA objavljala sporočilo o obisku madžarske partijske delegacije v Jugoslaviji in je v naslovu poudarjala, da "bomo razvijali zveze med Jugoslavijo in Madžarsko", so se v Budimpešti že streljali. Šele naslednji dan, 25.10., je BORBA prišla k sebi in je objavljala proglase in pozive na mir v Madžarski; pozabila je povedati, kaj se je v resnici zgodilo, da je Nagy postal predsednik vlade. Zdi se, kot da bi sama BORBA računala, da so bralci poučeni o dogodkih iz zunanjih virov - morda zapadnih radijskih postaj.

Naslednje dni pa so posebni dopisniki polagoma razjasnjevali položaj. Le sramljivo so sicer omenjali sovjetske tanke, ki so "preplavili Budimpešto" in redno so naslovi dan za dnem govorili, da se položaj pomirjuje in red vzpostavlja. Toda bilo je dovolj, da je moralo dati misliti tudi najbolj vnetemu in zabitemu komunistu. Pred njihovimi očmi se je rušil komunistični red v sosednji deželi. V kup pepela so se sesula bleščeča gesla o koeksistenci in nevmešavanju v tuje zadeve. Sovjetski tanki so pri sosedu po svoje delali red. Marsikomu - in prav gotovo tudi Titu, Kardelju in Rankoviću - so morali mravljinici lesti po hrbtu, ko so si mislili, kaj bi se zgodilo z njimi leta 1948, če bi imeli sovjetske čete v

državi.

Kljub temu, da so časopisi stalno poskušali zmanjševati silovitost madžarskih nemirov, se je menda prvi v zgodovini titovskega tiska dogodilo, da so objavljali nepristranska, točna poročila. Obenem so v komentarjih že zvrčali krivdo na Rakosija in Geroja, ki da sta s svojimi stalinističnimi metodami provzročila nezadovoljstvo in vstajo. Bili so pač sami preveč zmedeni in preveč na trnju, da bi mogli po stari komunistični navadi eno stran pobarvati vso črno in drugo vso belo.

Napad na Egipt - mana za komuniste

Zadnji dan oktobra jim je kot nalašč pomagal iz zagate izraelski napad na Egipt in anglo-francoski ultimatum Egiptu. Od tega dne dalje so se titovski časopisi s silovito vneto vrgli v obsojanje agresije in kovanje nedolžnega in junškega Egipta v deveta nebesa. Kot nalašč jim je prišel ta napad na Egipt. Nič boljšega si ne bi mogli želeli. Madžarski niso nikdar prisodili glavnega naslova. Z napadom na Egipt pa je BORBA izbruhnila v mastne glavne naslove; kričala je obom bardiranju Kaira in opevala uspešne operacije Egiptčanov. Vik in krik o Egiptu je popolnoma spodrinil Madžarsko s prve strani; a poročila iz Budimpešte so govorila na notranjih straneh o umiku sovjetskih čet in o plakatih, ki so pozivali - "Rusi domov!"

In spet se je naključje kruto ironično poigralo s titovskimi časopisi in njihovo navado, da so tiskani že ob desetih zvečer prejšnjega dne. 4. novembra, tistega usodnega dne, ko se je pričel drugi sovjetski napad na Budimpešto, ki je po metel zametke madžarske svobode - tistega dne je BORBA mirno poročala, da so se pričela v Budimpešti pogajanja o umiku sovjetskih čet in da se položaj pomirjuje. Jugoslovani, ki niso poslušali zapadnih radijskih poročil, so debelo zijali naslednji dan, ko jih je BORBA seznanila s Kadarjevo vlado in pozivom za pomoč sovjetskih čet. Bilo je potrebno, da je Tanjugov urednik napisal dolgo razlago, kako je bil na Madžarskem v nevarnosti socializem in kako brez socializma v Vzhodni Evropi ni niti svobode niti neodvisnosti niti miru.

To je v glavnem tudi ostala uradna jugoslovanska razlaga madžarskih dogodkov. Vsekakor je bilo zaprepaščenje celo med komunisti v Jugoslaviji zaradi surovega, nasilnega sovjetskega posega tako veliko, da je moral spregovoriti sam Tito komaj teden pozneje. Zakaj so z objavo njegovega puljskega govora čakali štiri dni, je moč le ugibati. Ena razlaga te zamude se sklicuje na pogajanja, ki so takrat tekla med Jugoslavijo in Madžarsko glede Imre Nagyja, ki se je zatekel v jugoslovansko ambasado v Budimpešti. Po tej razlagi so Jugoslovani počakali z objavo Titovega govora, dokler niso z njim hoteli pritisniti na madžarsko mnenje.

Vsekakor je bila Nagyva zadeva dostojen zaključek madžarskih dogodkov. Sovjeti so se požvižgali na sporazum med Madžarsko in Jugoslavijo in so odpeljali Nagyja, čim se je pokazal iz ambasade. Tako so spet potrdili svoje navade prevare in so Jugoslovane nemilo opozorili, da z njimi ni češenj zobati. Jugoslovansko mnenje, na visokih vrhovih in med ljudmi, je moralo biti dokaj ostro naperjeno proti Sovjetom. Če kaj, se je Tito prizadeval, da bi v svojem govoru bil obziren in je tako po ovinkih tudi izdal svoja lastna načela o neodvisnosti in sožitju.

Prav nasprotno pa je Djilas dal duška mnenjem in čustvom, ki so splošno vladala v Jugoslaviji. "Jugoslovanski nacionalni komunizem je pokazal, da v svoji zunanji politiki ne more zapustiti ozkih ideoloških in birokratičnih interesov, in še več: da je pripravljen popustiti celo v tistih principih enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve, na katerih so bili osnovani vsi njegovi uspehi v borbi z Moskvo," je zapisal Djilas v ameriškem časopisu NEW LEADER. V izjavi Agence France Presse je napadel jugoslovansko zadržanje v Združenih Narodih, naj ta organizacija ne razpravlja o sovjetski intervenciji. A v nekem nemškem časopisu je izrazil mnenje, ki je prevzemalo marsikoga po svetu: "Sedanji komunizem je izgubil svojo dušo: kar ga drži skupaj niso ideali, temveč sebični interesi novega razreda - partijske birokracije."

Karkoli si je jugoslovanski vladajoči razred sam pri sebi mislil o sovjet = skem nasilju na Madžarskem in o krizi v komunizmu, je bilo preveč, kar je govoril Djilas. Iz sebičnih interesov ga je ta novi vladajoči razred porinil v zapor. S tem je pokazal, da hoče ostati na oblasti tako navkljub Sovjetom kot navkljub mnenju vladanih v Jugoslaviji. (ds)

KLIC TRIGLAVA izhaja vsako prvo in tretjo soboto v mesecu. Naročnina znaša 24/- letno odn. 6/- četrtletno. Odgovarjajoča vsota v drugem denarju. DOPISUJTE V K.T.

KARDELJU SE BLISKA

Na nedavnem zasedanju jugoslovanske ljudske skupščine, na katerem so obravnavali rezultate državnega plana za 1956 (glej KT 203) in načrt novega plana za 1957, je govoril tudi Edvard Kardelj. V prvem delu govora se je na dolgo bavil z dogodki na Madžarskem, drugi del govora pa je posvetil notranjemu gospodarskemu položaju Jugoslavije.

V skladu s programom decentralizacije, ki ga sprovajajo v Jugoslaviji že ne kaj let, je Kardelj zlasti poudaril vlogo delavskih svetov in komun. Pri tem je udaril po praksi v kominformističnih deželah (z izjemo na Poljskem), kjer se vse še vedno vodi iz centra ne glede na težnje od spodaj. Madžarski dogodki predstavljajo opomin vsakemu komunistu, ki meni, da "objektivni družbeni zakoni" nehajo veljati z zmago revolucije in prihodom komunistične partije na oblast. Komunistična partija ali "katerakoli druga organizirana socialistična sila" mora delovati tako, da pridejo do izraza najbolj napredne socialistične težnje. A za to je potreben odgovarjajoči družbeni mehanizem in stalen razvoj v partiji sami v skladu z razvojem socialističnih odnosov. Ako partija tega ne sprovaja in ne spreminja oblik svojega delovanja, nujno postaja coklja socialističnega razvoja in v skrajni liniji celo reakcionarna. "Mi smo načelno in praktično že zdavnaj obračunali s stalinističnimi težnjami, da za razvoj socializma zadostuje, da ima KP v rokah oblast in da potem prek državnega, političnega in planskega aparata 'gradi socializem', to se pravi, gradi tovarne, kolektivizira kmetijsko proizvodnjo in določa ljudem plače - vse v imenu svoje vodilne vloge," je rekel Kardelj. Na Madžarskem n.pr., je "protidemokratski sistem birokratskega despotizma proti volji delavskih množic že več let uveljavljal določeno samovoljno politiko klike. To je naposled privedlo do oborožene akcije, v kateri je bil glavna moč delavski razred..."

Madžarski delavski razred je upostavil delavske svete, ki naj bi upravljali z družbeno lastnino nad proizvajalnimi sredstvi in se združevali navzgor ter tako prišli do neposrednega vpliva na centralno državno oblast. Kljub zmedi je madžarski delavski razred našel s tem bistveno pravilno pot k oblasti. Toda "povam pirjene buržoazne reakcionarne sile" so izkoristile napake vodstva madžarske kompartije - ki je naperilo svoje topove proti delavskim svetom - in operirale s splošnimi frazami o svobodi in demokraciji. Ni dvoma pa, je dejal Kardelj, da bi te sile, čim bi se dokopale do oblasti, vsaj delno ukinile družbeno lastnino nad proizvajalnimi sredstvi in omejile ter postopoma likvidirale delavske svete.

V takem stanju je prišlo do sovjetske intervencije, ki bi bila manjše zlo pod pogojem, da prekine nadaljnje prelivanje krvi in dovoli upostaviti takšno vladno in takšno politiko, ki bi na podlagi spremenjenega političnega sistema zbrala vse socialistične sile in zagotovila delavskemu razredu prek delavskih svetov in drugih podobnih organov delavskega razreda, da res dobi tisti vpliv na državno politiko, ki ga prej ni imel. "Če teh posledic ne bo, tedaj bo zgodovinsko obsojeno tudi samo dejanje intervencije," je rekel Kardelj. Pri tem je še pripomnil, da je sovjetska intervencija postala neogibna, čim je notranji razvoj pričel ustvarjati pogoje za upostavitve zahodnih političnih oporišč na Madžarskem. "Razne 'Svobodne Evrope' in podobne ustanove, pa tudi razne prevroče nacionalistične glave v sami Madžarski so potrjevale takšno bojazen."

Birokratski despotizem Rakosi-Gerojevega vodstva je prišel navzkriž s potrebami nadaljnega socialističnega razvoja in zato dogodki na Madžarskem niso bili slučajni. Ti dogodki "niso posledica tistih nekaj sto milijonov ameriških dolarjev, potrošenih za protikomunistično propagando in s tem se tolažijo samo tisti torijejsko konservativni ljudje v komunističnih gibanjih, ki bi radi ponovno potiskali glavo v pesek in tako počakali, da bi neprijetni dnevi odvihrali mimo... Neprijetni dnevi pa ne bodo tako lahko odvihrali mimo, ker imajo svoje globlje korene."

"Ni in ne more biti naloga centralnih družbenih in političnih organov socialistične dežele, da ljudem predpisujejo, kako naj krmijo živino. Ti organi morajo seveda zagotoviti obstoj strokovnih organizacij, ki bodo lahko v vsakem trenutku nudile zainteresiranim ljudem vsakovrstno strokovno, tehnično in gnotno pomoč. ... Mi smo zmerom poudarjali, da izgradnja socializma - kolikor ta neprecizni in propagandistični izraz izgradnje socializma uporabljamo, da označimo določene akcije ljudi v smeri razvoja socialističnih odnosov - da izgradnja socializma v tem smislu ni isti proces kakor zgraditev hiše. To ni naloga, katero bi lahko upravljali in vodili iz birokratske pisarne. Izgradnja socializma je organski družbeni

proces, v katerem se mora vodilna sila sama boriti za osvoboditev socialističnih sil in za zaščito teh sil pred intervencijo raznih činiteljev."

Izkušnje v premagovanju birokracije so še zelo skromne, je rekel Kardelj, in do 20. kongresa sovjetske KP je samo Jugoslavija iskala in našla nekatere politične ukrepe - kot je samoupravljanje na vseh področjih družbenega življenja - in s tem "osvobodila družbo političnih oblik in metod, s katerimi bi radi birokratski elementi zakovali vso družbo v zastoj". S tem je bila Jugoslavija prva, ki je začela postopoma izpreminjati svoj politični sistem. Temu razvoju se ne bo mogla oginiti tudi nobena druga socialistična dežela "če hoče utreti pot neoviranemu razvoju socialističnih in demokratičnih odnosov med ljudmi".

Spremembe v družbeni osnovi

Politične oblike socializma morajo organsko rasti iz njegove družbeno ekonomske osnove, iz ekonomskih odnosov in koristi, ki nastajajo na podlagi družbene lastnine nad proizvodjalnimi sredstvi. To je pot, kateri mora Jugoslavija slediti v bodočnosti "v izgradnji mehanizma socialistične demokracije, v nadaljnji demokratizaciji posameznih področij našega družbenega življenja". Ta proces pa ne zavisi samo od akcije od zgoraj. "Človek ne sme postati suženj državnega stroja pod plaščem nekakšnih višjih koristi... Za razvoj stabilnega demokratičnega političnega mehanizma... je predvsem potrebno utrditi ekonomske in družbene odnose v družbeni bazi in jih napraviti neodvisne od vsakdanje politike državnega aparata." Okrepiti je treba ekonomski in politični status posameznega delovnega človeka v njegovem delu za družbena proizvodjalna sredstva, delovnega kolektiva v podjetju in krajevne samoupravne skupnosti, ki naj postopoma čedalje bolj prerašča v skupnost socialističnih proizvodjalcev. Vsak delavec naj se spremeni v svobodnega ustvarjalca v svojo lastno materialno in moralno korist, s tem pa tudi za družbeno skupnost. Delovni kolektiv mora upravljati podjetje na podlagi demokratično sprejetega splošnega družbenega plana, ki mora zagotoviti skladen razvoj gospodarstva, in vplivati v okviru komune, a prek nje tudi v višjih organih, na osnovno razdelitev presežka dela, tj. dobička odn. narodnega dohodka v proračunu.

Potem ko je Kardelj s svojo znano silo teoretskega razglabljanja vse to povedal, se je obrnil k trenutni stvarnosti, tj. k položaju, kot prevladuje sedaj. Po naših predpisih so se komune zdaj malone v vseh količkah pomembnih vprašanj dolžne obrniti na okraje za privolitev, okraji pa na republike, je dejal Kardelj. Dejstvo je, da je sedanja materialna baza samostojnega delovanja delavskih svetov in komun pri nas še zmerom zelo ozka.

Ekonomski plani so osnovani predvsem na sadovih investicij in ne upoštevajo druge ekonomske činitelje, kot n. pr. delovno storilnost. Življenski standard pa se ne more zvišati brez večje delovne storilnosti in večje proizvodnje, z bolj šim poslovanjem in notranjo racionalizacijo podjetij itd. Zvišanje plač ne more samo po sebi prispevati k trajnemu zboljšanju standarda. Poleg tega pa tudi nimo goče znatno zvišati plač vsem brez povečanih "blagovnih skladov", ki so rezultat povečane delovne storilnosti in proizvodnje.

Kako doseči večjo delovno storilnost?

Tri stvari so bile doslej napačne odn. pravilne samo v gotovih pogojih: 1) Realizacija večjega dohodka podjetij in komun je šla predvsem v korist izgradnje gospodarstva na splošno in manj v korist delavcev in podjetij, ki so tak dohodek dosegli; 2) Razlika med plačami visokoklasificiranih strokovnjakov ter kvalificiranih in nekvalificiranih delavcev je bila majhna v težnji, da ne bi ustvarili privilegiranega sloja; in 3) Forsiranje izkoriščanja vseh razpoložljivih kapacitet v posameznih podjetjih odn. vejah gospodarstva.

Kar se tiče prve stvari, ves dohodek je bil usmerjen na čim hitrejšo izgradnjo tistih industrij, ki bi zagotovile deželi večjo ekonomsko samostojnost. S tem pa se je jemalo podjetjem in komunam sredstva, ki bi omogočala večje delovne napore, uspešnejše šolanje strokovnih moči in zagotovitev minimalnega družbenega standarda, kot so šole, bolnice itd. To je tudi povzročilo, da so bila podjetja pogosto obsojena na tehnični in gospodarski zastoj. Pripomniti pa je treba, da podjetja in komune često niso trošila na najboljši način niti onih sredstev, ki so jim bila na razpolago. "Gotovo je, da gradimo v Jugoslaviji mnoge nepotrebne stvari ali vsaj ne tako nujne stvari iz krajevnih skladov, primanjkuje pa nam sredstev za tisto, kar je potrebno... Krajevni proračuni financirajo precej raznih

zelo sumljivih ustanov, ki koristijo samo zelo ozkemu krogu ljudi," je izjavil Kardelj. "Namesto, da bi ustvarili komunam gmotne pogoje za izpolnitev zastavlje nih nalog, pa ubiramo dostikrat prav nasprotno pot, t.j. upostavljamo nekakšne centralne, republiške ali zvezne sklade... Te sklade pa lahko pravilno uporablja jo samo komune - okrajci, ki najbolj poznajo svoj položaj in potrebe... Najti mo ramo mehanizem, v katerem bo vsak napredek v delovni storilnosti posameznika in kolektiva ter napredek podjetja... šel v večjem delu kakor doslej v korist tega posameznika, kolektiva in komune v obliki neposrednega zvišanja plač in v obliki posebnih namembnih skladov."

Kar se tiče druge stvari, razlike v plačah, ta razlika je neprimerno manjša kot v katerikoli drugi deželi. To stanje "ne ustreza socialističnemu načelu 'vsa kemu po njegovem delu'". Nujno je zato, da se te razlike povečajo. Večji zaslužki kvalificiranih delavcev bodo tudi "vplivali na zmanjšanje in v perspektivi na po polno izločitev nadurnega dela zunaj podjetja". Dogaja se namreč, da delavci hra nijo svoje sile v podjetju, da bi lahko po uradnih urah delali izven podjetja in tako dvignili svoj zaslužek. S povišanjem plač bodo zlasti kvalificirani delavci vložili več truda v podjetju in podjetje s tem osvobodili nepotrebne delovne si le, ki jo je treba plačevati, čeprav ne proizvede nobenega blaga. Podjetja bodo torej lahko delala z manjšim številom delavcev.

V pogledu tretje stvari je nujno, da podjetja, ki proizvajajo blago, ki se ga ne da zlahka prodajati, usmerijo svoje sile za doseg večjega izvoza po eni stra ni in za preusmeritev k proizvodnji novih izdelkov za domačo potrošnjo. Ako se te ga ne da storiti, potem je nujno, da se proizvodnja takih podjetij zmanjša, kar bo boljše "kot pa dovoliti, da njihova zaposlitev diktira gospodarsko politiko de žele".

Kako doseči znižanje cen?

Cene ne morejo biti nizke, če plače in splošna potrošnja naraščajo hitreje kot pa zaloge potrošnega blaga. "K temu je precej pripomogla sestava naših minu lih investicij. Mi smo zelo mnogo investirali v tovarne za proizvodnjo proizva jalnih sredstev, malo pa v kmetijstvo in v tovarne za proizvodnjo za široko po trošnjo. Iz leta v leto prihajajo iz vasi zmerom novi delavci, mi pa nismo mogli poskrbeti, da bi v skladu s tem naraščali tudi blagovni fondci, hrana, tekstilije itd."

Toda to ni edina stvar, ki vpliva na visoke cene. Odkupne cene kmetijskih pridelkov so nizke, kar nikakor ne vzpodbuja kmetijske proizvajalce k večji pro izvodnji. Razlika med odkupno in prodajno ceno je v veliki meri šla v korist skup nega narodnega dohodka, ki je bil obrnjen v investicije. Kardelj je pri tem izja vil, da ne more trditi, ali je tak način ustvarjanja dohodka dober ali slab, ker se v to vprašanje ni poglobil, toda rekel je, da bi bilo treba razmisliti, ali ne bi kazalo priti do dohodka po kaki drugi poti.

Slaba organizacija dovoza proizvodov na tržišče je enako vplivala na cene. Transportni stroški so visoki zaradi pomanjkanja prevoznih sredstev in primernih skladišč. Veliko blaga se zaradi tega pokvari. V Srbiji n.pr., odkupijo letno o krog 85.000 vagonov žita, a zmogljivost silosov znaša vsega skupaj 4400 vagonov. "Dejstvo je, da mnoga naša mesta grade ne samo potrebne, marveč celo v sedanjih časih nepotrebne objekte, svoja trgovinska podjetja pa puščajo brez kamionov in skladišč." Tako vse zavisi od dovoza kmetov in zadrug samih.

Kar se tiče investicij v kmetijstvo je potrebno investirati predvsem tam, kjer se da najhitreje povečati proizvodnjo, tj. na socialističnih kmetijskih po sestvih, v kmečkih delovnih zadrugah, v splošnih zadrugah itd. Kmetijske zadruge morajo odigrati glavno organizatorsko vlogo med individualnimi kmetijskimi proiz vajalci. One morajo uporabiti lastne in krajevne sklade za pospeševanje kmetij stva in prek njih povezati čim več kmetov s splošnimi naporci za povečanje proiz vodnje.

V svrhu povečanja zalog blaga za široko potrošnjo je potrebno najti pota za večji izvoz industrijskih predmetov. To bo omogočilo večji uvoz predmetov široke potrošnje. V tem cilju je potrebno razmotriti tudi vprašanje kreditiranja tujim kupcem. Kardelj je udaril po komunističnih aktivistih, ki vseh teh problemov ne vidi in ki iščejo vzroke v vseh mogočih in nemogočih stvareh - od špekulantov do takse na pse. Te probleme je treba reševati, "drugače bo ta krik okrog cen do stikrat samo prazno govoričenje".

R A Z G L E D I

UBOGI KRALJ! - Naponi kralja Petra vzbujajo zaradi svoje otroške naivnosti obžalovanje tudi pri onih, ki ga kritizirajo. Nedavno je kralj Peter poslal "Za božič in Novo leto 1957" poslanico "Svojim dragim Srbom, Hrvatom in Slovencem". To je tradicionalna navada vseh monarhov, z državami in brez njih. V tej poslanici analizira kralj Peter na kratko sedanji položaj in med drugim pravi: "Na svetovni pozornici se odigravajo usodni dogodki, ki nas ne smejo za nobeno ceno zateči nepripravljene. Prvi osnovni pogoj je, da bomo čvrsto zedinjeni, složni in zbrani v borbi, ki jo vodimo za rešitev srbskega, hrvatskega in slovenskega naroda. Toda, o tem je bilo dovolj pregovarjanja in razgovarjanja. Potrebno je, da se od besed takoj preide k dejanjem. V tem cilju so bile napravljene že prve resne poteze pri razgovorih, ki sem jih imel lanske jeseni v Londonu ob večjih prilikah s srbskimi prvaki. Prepustil sem sedaj njim, da to, o čemer smo se dogovorili, najhitreje sprovedejo v delo. V svrhu dosege postavljenega cilja in uspeha sedaj pričakujem, da se bodo potisnila v stran vsa osebna in drugorazredna vprašanja. Prepričan sem, da za Srbi ne bodo zaostali niti Hrvati niti Slovenci."

K takemu pisanju so kralja Petra nedvomno nagnali dogodki na Poljskem in v Madžarski. Zelo verjetno je, da je podobno poslanico "svojim dragim Madžarom" poslal tudi admiral Horty, misleč da se bliža dan njegovega povratka. Toda kar zanima človeka, je to: kdo so ti "srbski prvaki", kakšni so bili ti "razgovori" in o čem so se "dogovorili" s kraljem, tj. kakšen nalog so dobili od njega? Po mojih informacijah je kralj priredil večerjo, na kateri so bili prisotni gg.prof.Slobodan Jovanović (predsednik JNO), Bogoljub Jevtić (član JNO), Božidar Purić (bivši predsednik uradniške vlade), Momčilo Djujić (bivši pop in četniški vojvoda) in Sterdjević (bivši policijski uradnik na dvoru kralja Petra, šef kabineta notranjega ministra v Purićevi uradniški vladi). Prisotnost gg.Jovanovića in Jevtića ne pomeni, da sta bila na večerji v imenu JNO. Razgovarjali so se docela naravno o verjetnosti "hitre osvoboditve Jugoslavije" z ozirom na dogodke na Poljskem in Madžarskem in o potrebi, da kralj Peter prvi predloži Zapadu svojo zahtevo na jugoslovanski prestol. Rezultat razgovora predstavlja kraljeva poslanica. Na tej večerji ni bilo drugega famoznega četniškega "vojvode" Dobrosava Jevdjevića, ki je v svojih SRPSKIH NOVINAH ostro napadel popa Djujića (as tem posredno tudi kralja), češ, da je dovolil, da so tem razgovorom prisostvovali člani JNO in posebno "policijski agent" Sterdjević.

Kako si kralj zamišlja "okupljanje" hrvatskih in slovenskih "prvakov" in kateri ljudje pridejo pri tem v obzir, mi ni poznano. Če bom povabljen na kako takšno večerjo, bom sporočil.

UKOR SLOVENCEM! - GLAS KANADSKIH SRBA objavlja 8.novembra 1956. obširno analizo rezolucije Srbske Narodne Odbrane v Kanadi sprejeto na XIV.Kongresu v začetku septembra. Avtor analize je g.Branislav M.Stanišić. Rezolucija - poleg običajnih izjav - v glavnem smatra, da se mora združevanje Srbov izvršiti na osnovi Baške rezolucije (27.1.1944. v vasi Ba); da morajo biti glavne smernice pozitivne politike: Jugoslavija, demokracija, federacija, na čelu z dinastijo Karadjordjevičev; in da je SNO v Kanadi Popolnoma solidaren s programom londonskega JNO in ljudi, ki ta odbor sestavljajo. Vse to analizira g.Stanišić zelo podrobno in nato napravlja zaključke.

Toda - biti za demokratsko, federativno Jugoslavijo ni isto kot biti za prav tako Jugoslavijo "pod dinastijo Karadjordjevičev", kakor tudi ne "na osnovi Baške rezolucije", ki je bila rezultat čisto propagandnega (a ne tudi narodnega, kot se želi prikazati) kongresa pod okupacijo. G.Stanišić daje lekcijo Hrvatom v HSS in navaja nekaj "dejstev", ki naj jih prepričajo in dovedejo do podobnih zaključkov kot jih je napravil SNO v Kanadi. Kar se tiče Slovencev, g.Stanišić piše: "Medtem ko se nahajajo v JNO Hrvati, ki niso v HSS, ni tam niti enega Slovenca. Vsi se vprašujemo - zakaj? Med slovenskimi prvaki v emigraciji so poedinci, ki imajo, čeprav ne popolen, velik vpliv na vse Slovence in ki smatrajo, da je potrebno, da najprej Srbi in Hrvati rešijo svoje odnose, potem pa se bodo Slovenci priključili. Morda je tudi to 'politika', samo vprašanje je vkoliko ta 'politika' koristi, predvsem Slovencem... Zakaj slovenski prvaki niso v JNO in zakaj se držijo Slovencev, relativno, pasivno v pogledu skupne akcije za osvobodjenje domovine izpod komunistične diktature, je vprašanje, ki ga lahko mirne duše postavimo številnim Slovencem... Ena skupina Slovencev, kateri lahko postavimo to vprašanje, je skupina, ki je pobegnila v Srbijo, katera jo v dobi skupnega trpljenja pritiskala na

svoje ranjene grudi... Zakaj danes ta skupina, ki ni maloštevilna v emigraciji, molči? Druga skupina Slovencev, kateri moremo postaviti to vprašanje, je skupina, ki je pripadala Jugoslovanski vojski v domovini pod Dražinim poveljstvom. Ti odredi so bili v Sloveniji, medtem ko je bilo mnogo Slovencev v Dražinih odredih v Srbiji in Črni gori. Ali jih je mar tega sram?... Zakaj čakajo Slovenci na odločitev HSS-a sedaj, kakor tudi mnogi Hrvati, ko pa nanjo niso čakali v tistih črnih dnevih nemške agresije?"

B. SIMONIČ

(Nadaljevanje članka s prve strani)

Pojasnilo za tako politiko je morda najti v tem, da v Jugoslaviji ni sovjetskih čet, dočim jih imajo na Poljskem. Toda to ni niti zasluga Jugoslovanov niti ne krivda Poljakov, ampak posledica srečno-nesrečnega naključja in zapuščine druge svetovne vojne. Če gre za to, da bi v Beli hiši zvedeli za sovjetske namere in nagibe, dvomim da bi jim v tem pogledu mogel biti kak Cirankiewicz ali Gomulka manj koristen od Tita. Razlika je le ta, da bi pri prvih dveh bilo treba šele pričeti, dočim pri Titu že nadaljujejo in da je Titov obisk laže protokolarno opraviti kot pa kakšnega poljskega. Toda pri tem je oslabljen politični princip, da podpirajo diktatorja, ne da bi od njega izvlekli kakšne koncesije v korist vladarjev. In s tem zahajajo v nevarnost, da bodo tirani videli Ameriko, ne da bi jim bilo treba še kaj popustiti. Na srečo ali nesrečo je to račun brez krčmarja, ker so potem zatirani pač prisiljeni vzeti usodo v svoje roke, toda tako pride do revolucije, do tistega, kar bi g. Dulles s svojo politiko tako rad preprečil, ker rodi toliko gorja.

Samo v enem oziru bi mogel biti Titov obisk koristen; ako bi za razkritjem pravih sovjetskih namer pospešil, zelo pospešil ameriško pobudo, da bi brez strahot revolucije zadovoljivo uredili evropsko vprašanje. Pravim ameriško pobudo, ker sta i Britanija i Francija moralno in politično zaradi sueške avanture tako oslabljeni, da od njiju ne more priti nobena resna iniciativa. Toda če take ameriške pobude ne bo, potem bo madžarski primer ali utonil v politični pozabi ali pa bo do sovjetski oblastniki tisti, ki bodo sprožili iniciativo in s tem seveda prido bili na prestižu.

Predvidevam, da bo napoved Titovega obiska sprožila v Ameriki val ogorčenja in protestov. Ker dvomim, da bi vse to moglo preprečiti obisk, če so se zanj že odločili v Beli hiši - in volitve so vendar že mimo, - mislim, da bi bilo treba poleg več ali manj čustvenih protestov opremiti ameriške državnike s praktičnimi in realističnimi političnimi predlogi. V bistvu gre za to, da v Washingtonu ne bodo v času obiskanja pozabili na zatirane in da se ne bodo sramovali povedati predsedniku Jugoslavije, da so le svobodni ljudje zdrava podlaga državne skupnosti in da se bodo samo zadovoljni državljanji voljno izrekli za socializem, dočim bodo zatirani slejkoprej izbrali pot Madžarov. Da ne bodo v Beli hiši pozabili povedati Titu, da prav postopek z Djilasom pred vsem svetom odkriva resnično podobo jugoslovanskega režima.

I.J.

SLOVENSKA KREDITNA ZADRUGA V VELIKI BRITANiji

(Od našega dopisnika)

Iz 'Priloge' g. župnika Kunstlja tukajšnjim čitateljem tekoče številke "Naše Luči" je razvidno, da se je v Londonu osnovala Slovenska Kreditna Zadruga v Veliki Britaniji. Natančnih podatkov o tej zadrugi dosedaj še ni veliko, toda v oči padajo sledeča dejstva: pravila Zadruga že obstojajo, toda ustanovnega občnega zbora še ni bilo; cena delnice je 100 funtov, kar je tako ogromna vsota - navadno je tukaj nominalna vrednost delnice en funt - da je kar težko verjeti, da se bodo tukajšnji Slovenci odločili uložiti toliko denarja za eno delnico; in končno, delničarji bodo po Pravilniku takorekoč prisiljeni glasovati na občnem zboru o nakupu stavbe, ki bi služila kot sedež Zadruga in mogoče kot Počitniški Dom, dasi ravno je možno, da večina ne bi želela kupiti nepremičnine za uloženi denar, saj je namen kreditne zadruga v tem, da posoja denar ljudem in ne da kupuje hiše. Kupovanje nepremičnin in oddaja sob je v Angliji gotovo dobičkanosen posel, toda v tem slučaju bo treba tako zadrugo registrirati kot Slovene Properties Co-operative Society Limited in ne kot Slovenian Credit Society Ltd.

KLIC TRIGLAVA izdaja SLOVENSKA PRAVDA. Njeno mišljenje predstavljajo samo oni pripevki, ki so podpisani od Izvršnega Odbora. Naslov K.T.: BM/TRIGLAV, LONDON W.C.1.